

ФОРМИ ШЛЮБУ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

В теорії права під формою шлюбу розуміють встановлений законом спосіб його укладення [1]. Під дією історичних чинників різні форми шлюбу змінювали одна одну, іноді періодично скасовуючи дію попередньої, а іноді допускаючи поєднання. Ще за часів римського права шлюб розглядався, в першу чергу, як договір або проста згода — «несомненность согласия на брак вступающих в него (*consensus facit nuptias*)» [2]. Проте сама по собі згода була скоріше матеріальною умовою для укладання шлюбного союзу. Що ж до безпосередньої форми шлюбу, то римське право все ж таки передбачало здійснення певних ритуалів — активних дій, спрямованих на настання такого юридичного наслідку, як шлюб. Одна з них передбачала святкову процедуру «*confarreatio*» у релігійній формі — за участю жерців та з жертвоприношенням. Пізніше правового значення набула так звана цивільна форма шлюбу, що мала ряд формальних ознак: шлюб укладався в присутності свідків з передачею подарунків, показовим відведенням нареченої у дім нареченого.

Аж до IX століття укладання шлюбів у християн не супроводжувалось проведенням релігійних обрядів церквою. Однак деякі автори згадують про поодинокі урочисті обряди укладання шлюбу саме за участю церковнослужителів, починаючи вже з IV століття [3].

Перша історична згадка про церковний ритуал освячення шлюбу (вінчання) зустрічається у конституції візантійського імператора Лева VI (912 р.) : «брак, не получивший благословения Церкви, не будет считаться браком, а станет незаконным кокубинатом» [4]. З тієї пори і аж до XIX століття для християн православного сходу вінчання у церкві стало єдиною законною підставою виникнення шлюбних правовідносин.

На заході християнського світу такого суворого правила встановлено не було. В декретаріях папи Григорія IX містилось давнє визначення римського закону: «*matrimonium solo consensu contrahitur*» [5] (*перекл. авт.*) «згода створює шлюб». Отже здійснення церковного вінчання в католицьких церквах

не було обов'язковим аж до встановлення форми церковного шлюбу на Тридентському соборі в 1542 р.

Секуляризація, що проводилась в Західній Європі в XVI-XVII століттях, не оминула й основи шлюбного права. Зниження ролі церкви та релігії в житті людей, перехід від релігійних традицій до світської моделі суспільного устрою, спрямування політики більшості держав Західної Європи на зменшення впливу та ролі релігії потягло за собою введення цивільної форми шлюбу. Вперше Законом Кромвеля в Англії в 1538 р. було встановлено загальнообов'язкову реєстрацію шлюбу уповноваженими органами державної влади. Періодично скасовуючи, замінюючи одна одну, іноді існуючи паралельно, різні форми шлюбу були відображенням соціальних, релігійних, політичних, економічних настроїв, що панували в Європі протягом багатьох століть.

З наведеного можна дійти висновку про те, що історія шлюбного законодавства знала три основні форми шлюбу. Чинне сімейне (цивільне) законодавство сучасних європейських країн передбачає наступні форми шлюбу:

- 1) цивільна (Україна, Франція, Голландія, Бельгія, Німеччина, Швейцарія, Угорщина, Португалія, Російська Федерація);
- 2) церковна (Болгарія, Польща, Австрія, Данія, Фінляндія, Норвегія);
- 3) змішана, яка, в свою чергу, поділяється на альтернативну (Великобританія, Іспанія, Італія) та поєднану (Швеція, Литва) [6, 7].

Виконання вимог закону щодо дотримання вимог про форму шлюбу у кожній з країн світу є умовою дійсності шлюбу та підставою виникнення взаємних особистих та майнових прав подружжя.

Література

1. Кузнецова И. М. Семейное право [Електронний ресурс] : Учебник / И. М. Кузнецова — М. : Юрист, 1999. — Електрон. дан. (1 файл) : Режим доступу : <http://www.twirpx.com/file/5174/>. — Назва з екрана.
2. Загоровский А. И. Курс семейного права [Електронний ресурс] / А. И. Загоровский. — 2-е изд., с изм. и доп. — Одесса : «Экон.» тип., 1909. — Електрон. дан. (1 файл) — Режим доступу : <http://>

- mybrary.ru/users/personal/read/kurs-semeynogo-prava/. — Назва з екрана.
3. Завьялов А. Православная богословская энциклопедия : Брак [Электронный ресурс] / А. Завьялов. — СПб., 1901. — Т. 2. — Электрон, дан. (1 файл) : Режим доступа : <http://uzhmołod.narod.ru/biblioteka/brak/mejendorf/g5.htm>. — Назва з екрана.
 4. Dair A. Les Nouvelles de Leon VI, le Sage [Электронный ресурс] / A. Dair. — Paris, 1944. — Электрон, дан. (1 файл) : Режим доступа : <http://uzhmolo>
 5. Победоносцев К. П. Курс гражданского права. Часть вторая: Права семейственные, наследственные и завещательные [Электронный ресурс] / К. П. Победоносцев. — М. : Статут, 2002. — Электрон, дан. (1 файл) : Режим доступа : [http://civil.consultant.ru/elib/ books/ 16/page_8.html](http://civil.consultant.ru/elib/books/16/page_8.html). — Назва з екрана.
 6. Гетьман-Павлова И. В. Международное частное право [Электронный ресурс] / И. В. Гетьман-Павлова. — 3-е изд., перераб. и доп. — М., 2011. — Электрон, дан. (1 файл) : Режим доступа : [http: // www.alleng.ru/d/jur/jur028.htm](http://www.alleng.ru/d/jur/jur028.htm). — Назва з екрана.
 7. Церковное освящение брака [Электронный ресурс]. — Электрон, дан. (1 файл) : Режим доступа : <http://www.synergia.itn.ru/kerigma/brak/troicki/7.htm>. — Назва з екрана.